

de oluyor çünkü. Bir çeşitlenme var. Bütün sanatlar arasında birtakım alışverişler oluyor. Önemli olan bunların öz alışverişleri olması. Biçimsel hudut geçişler bizi tehlikeli bir yere götürür. Ben bir sanatın fazla gösterişli olmasından her zaman korkarım. Bunun insan gerçekçiliğine oturmamış bir yanı bulunabilir. Biz kendimizi çok fazla çağdaş sanıyoruz sırasında. Bu da bize birtakım ilkel, yalın güçleri unutturuyor. 19. yüzyılın sonlarına doğru batılılar kendilerini bütün duruma hakim sanıyorlardı. Fakat Japon sanatı arkadan Afrika sanatı gelip ilk ilişkilere götürdü. Kuvvetle yapılmış sanatın ne olduğunu gösterdi, işler ellak bullak oldu. Adamlar kalktılar kendi yaşama, düşünme biçimlerine karşı çıktılar dedesizimde. Dolayısıyla biz kendimizi herşeyi halletmiş sandığımız anda, gösterişli şeyler yapmaya başladığımız anda manerizm düşme tehlikesi vardır.

O.K.: Mimari ve resimde birtakım gelişmeler var elbette. Bunun yanısıra sinemanın şimdiki görünüşü şöyle: Bir tarafta canlı-resim yapan adamlar ya da deneysel filmler yapanlar var. Bunlar çeşitli öğeleri kullanıyorlar. Örneğin, adamı pelikül'ün üzerine çiziyor şekilleri. Sesi çizgi ile yapıyor. Fakat sinemanın asıl büyük kitlesi, henüz başka bir durumun içinde. Bu durumda da sanıyorum Ömer'in söylediği şey görünüyor. Her çeşit manerizm tehlikesinden kaçınmak için, adamlar tam tersine Eisenstein'in kullandığı resim öğelerinden bile daha az yararlanan bir sinema yapıyorlar. Örneğin bugün son «Yeni Sinema» akımında, çok direkt bir anlatımla karşılaşıyoruz. Hatta bir yerde görüntülerin hiç de öznel olmayan bir biçimde, tam tersine daha da öznelleştirerek verildiğini görüyoruz. Bunun için bazı terimler kullanılıyor. Sinema-direkt deniyor, candid-eye deniyor, cinéma-vérité deniyor v.s.. Günün sineması belki de geleceğe değgin birtakım araştırmaları adeta yalanlarcasına, daha az kendini belli eden, sinemacıyı pek fazla belli etmeyen, fakat sırf bu yüzden seyirciyi yadırgatan bir sinema olarak geliyor. Çünkü sinema da belli bir süre içinde bir çeşit manerizm kazanmış. Bunun çok önemli örnekleri var. Sinemanın ilk çıkışından hemen sonra ilk yıllarda Alman dışavurumculuğu, bütün Alman dışavurumcu plâstik sanatlardan yararlanmış. Bu devreden sonra Eisenstein ile gelişen özel bir anlatım çabası uzun yıllar sürmüştü. Ve bu yüzden seyirci de sinemada gerçeğe benzer başka bir gerçeklik dünyası seyretmeye alıştırmış. Bunun bir başka yanı da kişiler kazanması. Sinema, her sanat gibi ayrı bir dil kazanmaya çalışmış, bunun sonucunda özel kurgu biçimleri ortaya çıkmış. Böylece sinema da öznel bir anlatım haline getirilmiş. Sinemacılar uzun zaman, belli bir gerçekçi sanatçı açısından yeniden yaratma peşinde olmuşlar. Fakat bugün genç sinemacılar bunun tam tersi bir şey yapıyorlar. Bütün bunları bir tarafa bırakıyorlar. Kameralarını düpedüz gerçeğin üzerine yöneltiyorlar. Burada öbür sanatlardan yararlanma eğilimi eskilere oranla biraz daha az. Ama denebilir ki belki, nasıl ki resimde bir yalınlaşma eğilimi var, buna yakın bir yalınlaşma eğilimi sinemada da kendini gösteriyor. Bunların arasındaki ilişkiler, aslında düpedüz birtakım araçların kullanılması biçiminde değil de birtakım olanakların adeta başka elene transforme edilerek kullanılması biçiminde ortaya çıkıyor kanısındayım. Örneğin hız. Resimdeki hızla

sinemadaki hız birbirinden ayrı şeylerdir. Fakat ikisi de hızdır. Sinema öbür taraftan elbette ki yığınların sanatı. Bu taraftan bağlayıcı bir yanı var. Bu bağlayıcı yan dolayısıyla sinemacılar bu konuda değiştirmelere gitmek pek sapmıyorlar.

O.K.: Aynı şey rönesans sanatçısı için de vardı. O zaman yığınların sanatıydı.

S.:T.: Bizim meselemiz sinemayla resim ilişkisi. Ben konuşmalardan bütün sanatları ilgilendiren meselelerin ele alındığını sanıyorum. Bunlar arasında doğrudan doğruya sinemayla resmi ilgilendiren meselelerin tamamen ortaya çıkmadığı kanısındayım. Hız'dan bahsederken neden sinemadan geldiğini söylüyorsunuz. Hız belki de yüzyılımıza ait bir kavramdır. O zaman ikisi arasında böyle bir ilişki kurma biraz yapay bir ilişki kurma çabası oluyor bizim için. Meseleyi tamamen sinemayla resim meselesi açısına getirmemiz lâzım. Başındanberi, kavramlardan ve her sanat arasındaki ilişkilerden söz ediliyor. Sinema ve resim ilişkisini özü olarak ortaya çıkarmamız gerekiyor.

O.K.: Şöyle iki düşünce var: Birisi, sinemayla resim arasındaki ilişkinin aslında birinin kendine özgü temel özelliklerin öbür sanat tarafından, kendi anlatım araçlarına transforme edilerek, yani bir öz değişikliğine uğrayarak, ortaya ulaştığı düşüncesi, ikinci düşünce ise bunun aynı zamanda biçimsel olarak da iki sanattan birini etkilediği düşüncesi - ki sanıyorum özellikle Yılmaz'ın düşüncesi de bu -.

S.:T.: Biz meseleyi getirip bir yerde bırakmak zorundayız. Bundan sonra birtakım açıklamalara girişmeliyiz. Bırakacağımız yer de doğrudan doğruya sinemanın resim kadını kendi olanakları içinde araştırmasıdır. Bunun örnekleri vardır: Meksikalı, İtalyan, Fransız, Hollandalı sinemacının bu olanağı kadar içinde araması gibidir bu. Bunun ötesinde bizim öz meselelerine girebilirmemiz için, sinemayla resim arasındaki çok özel bağlantıları ortaya çıkarmamız gerekiyor.

O.K.: Çağdaş bir tema sanatı üzerinde konuşuyoruz. Resimle sinemayı ayrı konuştuğumuz zaman çıkmaza gireriz. Bu ayrılık gerçekten yokolduğu için biz bunları ayrı ayrı aldığımız sürece bir yere veremeyiz.

O.K.: İki şey ortaya çıktı sanıyorum: Bunlardan biri, sinemanın başlangıçta çok nesnel, bir makineden geçen bir görüntüden ibaret olması dolayısıyla sinema sanatçılarının genellikle öbür sanatların ve bu araçta özellikle resmin, birtakım özel anlatım olanaklarının, kısaca deyişirim imkânlarını araştırmaları ve sonunda resimdeki ne benzer, gerçekçi sadece objektifin arkasına geçiren, mekanik bir olay olmanın dışına çıkarıp daha kişisel anlatımlar kazanabilmek için yapılan belli bir gelişme var. Bu gelişme denebilir ki resimle sinema arasındaki ilişkilerin en önemli temel özelliklerinden biri oluyor. Ve bu yüzdendir ki, normal hayatta bazı görüntüler, diyelim ki, hiçbir plâstik sanatın doğrudan doğruya kurallarına uymasalar bile, sinema sanatçısı, onu öyle görmek istediği için, birtakım şeyler yaratmıştır. Resimde olduğu gibi birtakım görüntü düzenlemelerine başvurmuştur. Bu adeta resimden edinilen bir ereğin sinemada gerçekleştirilmesidir. Bu alanda sonsuza kadar deneyler yapılabilir. Bu konuda Yılmaz Zengör diyor ki, resim yapıp da sinemanın yapamıyacağı bir değiştirim yoktur. İkinci olay

ÖZER KABAS

ÖZER KABAS